

І. В. ТАЛАНЧУК

Ірина Володимирівна Таланчук, аспірант Університету «Україна»

ДОСТУПНІСТЬ ЯК АДМІНІСТРАТИВНИЙ ЧИННИК ПРАВА ІНВАЛІДІВ НА ОСВІТУ

Як доводять міжнародні дослідження, на підвищений ризик отримання інвалідності наражаються особи з недостатнім доходом, із числа безробітних та *низьким рівнем освіти*. Таким чином, у «Цілях розвитку тисячоліття» («Millennium Development Goals»), прийнятих Організацією Об'єднаних Націй на період з 2000 по 2015 рік, визначено такі пріоритетні напрями, як боротьба з бідністю, голодом, *неграмотністю* та дискримінацією жінок. Важливо відзначити, що відсоток людей, які живуть поза межею бідності, становить серед інвалідів 82 %¹. Причина банально проста - вони не мають доступу до необхідної освіти.

Про яку інтеграцію інвалідів у суспільство за таких умов можна говорити?! Тому звернення до цієї проблеми надасть нам можливість пояснити важливість забезпечення доступності для інвалідів до освіти та розуміння взаємозв'язку між доступністю як чинника забезпечення цього права. У суспільстві ніхто не може користуватися правами людини, які де-юре гарантовані державою, а де-факто до них немає доступу. Для людини з інвалідністю доступність має вирішальне значення. Тому порушується актуальність проблеми доступності до освіти як засобу забезпечення реалізації прав осіб з інвалідністю, а також обґрунтовується важливість цього аспекту. Доступність освіти розглядається, передусім, як складовий елемент реалізації прав людей з інвалідністю на справедливий розгляд у світлі Конвенції ООН, а зміст доступності розкривається через чинники, що впливають на реалізацію рівного доступу до якісної освіти та залежать від побудови освітньої системи, підготовки кадрів, їх кваліфікації, матеріально-технічної бази навчального закладу, надання інвалідам безоплатної допомоги на освіту (фонд соціального захисту України) та звільнення їх від сплати за навчання у вищих навчальних закладах (державне замовлення) тощо.

У зв'язку зі своєю соціально-політичною, юридичною та науковою актуальністю, обговоренням цих проблем у засобах масової інформації, питання доступності людей з інвалідністю до вищої освіти стало частіше порушуватися в наукових колах. Педагогічна розробленість цієї проблеми представлена у працях: Л. Байди, О. Дікової-Фаворської, О. Пашенка, К. Кольченко, Н. Малофєєва, П. Таланчука, М. Чайковського. Окремі питання адміністративно-правового регулювання освіти інвалідів були предметом дослідження таких вчених, як: В. Андреев, С. Алексеева, А. Берлач, І. Гуменюк, Р. Іванова, В. Олефір, С. Пасічниченко, А. Терещенко та ін. Однак, безпосередньо предметом їхніх досліджень аналізована нами проблематика не була, свої зусилля вони зосереджували на більш загальних, суміжних чи спеціальних викликах.

Голова Національної Асамблеї інвалідів України В.М. Сушкевич відмітив, що будуючи інтегроване цивілізоване суспільство, Україна керується загальною стратегічною метою досягнення повної участі людей з інвалідністю в суспільному житті та своєчасного включення всіх питань, пов'язаних з питаннями громадян з інвалідністю, до всіх питань державної діяльності². Це можливо, якщо маєш належну освіту.

Після ратифікації міжнародних угод, де пріоритетним, з точки зору державної політики, є реформування системи освіти, яке б дало змогу забезпечення доступності до вищої освіти людей з інвалідністю, незважаючи на відмінності; визнати принципи інтеграції інвалідів та інклюзивної освіти. Що, у свою чергу, потребує розробки системи адміністративно-правових норм і механізмів адміністративно-правового регулювання доступності до освіти інвалідів³.

Враховуючи важливу роль і особливе політичне, соціальне, економічне значення «доступності» в реалізації прав людей з інвалідністю та мало мобільних груп населення (до яких відносять осіб з ураженням опорно-рухового апарату, вадами зору і дефектами зору і дефектами слуху, а також осіб похилого віку і тимчасово не працюючих) у багатьох країнах дотримання її принципів і вимог гарантується міжнародними і національним законодавством⁴.

Право на освіту є одним з головних конституційних прав громадян з інвалідністю, проголошених державою. Відповідно до ст. 53 Конституції України «держава забезпечує *доступність* і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах, надання державних стипендій та пільг учням і студентам». Закріплене право на освіту ще у таких основних законах України: «Про дошкільну освіту», «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Про охорону дитинства» та інших нормативно-правових актах, в яких держава гарантує та закріплює право для кожної людини на здобуття освіти, незалежно від їх здібностей, а з урахуванням особистості (відмінності) кожної людини до подальшої трудової діяльності.

Ратифікувавши основні міжнародні правові документи: Конвенцію ООН про права дитини, Конвенцію ООН про права інвалідів, Декларацію ООН про права людини, держава Україна взяла на себе зобов'язання щодо дотримання прав людей з інвалідністю, зокрема доступності до освіти. Сьогодні дійсно актуальним є

питання не просто забезпечення доступності до освіти людей з інвалідністю, а доступності саме до якісної освіти, шляхом інтеграції інвалідів та забезпечення інклюзивної освіти.

Доступність є дуже широким поняттям, що охоплює такі сфери, як освіта, транспорт, працевлаштування, будівлі та громадські місця тощо. Багато із цих сфер перебувають у взаємозалежності (наприклад, доступ навчального закладу є однією з умов доступності освіти), що зрештою впливає на включення особливості в суспільство⁵.

У багатьох країнах світу (у першу чергу, демократичних та розвинутих) останніми роками за рекомендаціями ЮНЕСКО змінилася модель навчання інвалідів із сегрегативної на інклюзивну, яка передбачає доступність освіти для всіх. Україна також оголосила новий курс та впроваджує освітню філософію інклюзивного навчання, що передбачає організацію спільного навчання інвалідів та осіб без інвалідності у загальноосвітніх навчальних закладах, виключаючи будь-яку дискримінацію, шляхом створення необхідних умов (доступності) для такого навчання.

У п.5.1.4. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів Резолюція Генеральної Асамблеї ООН №48/96 прийнята на 48 сесії Генеральної Асамблеї ООН 20 грудня 1993 року⁶.

Держави повинні визнати важливість забезпечення доступності в процесі створення рівних можливостей інвалідів у всіх сферах життя суспільства. Що стосується осіб, які мають будь-які форми інвалідності, то державам необхідно:

- a) здійснювати програми дій, з тим щоб зробити матеріальне оточення доступним для інвалідів;
- b) вживати заходів для забезпечення їм доступу до інформації та комунікації.

Останні дослідження показали, що доступність повинна позначати щось більше, ніж безпосередній доступ до будівлі або приміщення за допомогою допоміжних або спеціальних засобів. Універсальне або інклюзивне проектування – це сучасний підхід до проектування приміщень, який явно відрізняється від «проекування для інвалідів». Універсальне проектування – це процес створення просторів, максимально зручних і для всіх людей, незалежно від їхнього віку і фізичних чи когнітивних можливостей, без необхідності використання допоміжних/адаптивних засобів або вузько спрямованих спеціалізованих рішень⁷. Таким чином, інклюзивне чи універсальне проектування охоплює будь-яку ділянку будівлі, доступ до якої може мати кожна людина.

Доступність – заходи із забезпечення людей з інвалідністю доступу на рівні з іншими до фізичного оточення, транспорту, інформації та спілкування, включаючи інформаційно-комунікаційні технології і систем, а також до інших об'єктів і послуг, відкритих для населення, або що надаються населенню, як в міських, так і в сільських районах (Конвенція про права людини)⁸

Ми розуміємо, що стандарти доступності різні у різних країнах. Багато країн вже виробили свої стандарти доступності, взявши до уваги кращий практичний досвід інших країн. Таким способом у цивілізованих країнах формуються уніфіковані стандарти.

Рішенням Конституційного Суду України від 04.03.2004 № 5-рп/2004 було відмічено, що виходячи зі змісту поняття «доступність», яке вживається у положеннях Основного Закону України (254к/96-ВР), відповідних законах про освіту, інших нормативно-правових актах, Конституційний Суд України вважає, що доступність освіти за конституційно-правовим смислом необхідно розуміти так, що нікому не може бути відмовлено у праві на освіту, і держава має створити можливості реалізувати це право⁹.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про вищу освіту» державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах доступності вищої освіти та формування і реалізація цієї політики забезпечуються шляхом створення та забезпечення рівних умов доступу до вищої освіти, у тому числі забезпечення осіб з особливими освітніми потребами (особа з інвалідністю, яка потребує додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти) спеціальним навчально-реабілітаційним супроводом та створення для них вільного доступу до інфраструктури вищого навчального закладу з урахуванням обмежень життєдіяльності, зумовлених станом здоров'я¹⁰.

Підсумовуючи наведене вище, варто зазначити, доступність як адміністративний чинник права інвалідів на освіту має механізм, який створюється задля досягнення конкретного результату і має обов'язково внутрішню структуру. Ці висновки є підґрунтям власних пропозицій з комплексним описом механізму адміністративно-правового регулювання доступності інвалідів освіти в Україні.

Механізми адміністративно-правового регулювання доступності інвалідів до освіти:

1) *Норми адміністративного права*¹¹ через їхнє зовнішнє вираження – законодавство:

- a) міжнародні законодавчі акти;
- b) Українське законодавство;

2) *Форми і методи діяльності суб'єктів адміністративного права*¹²:

- a) Моніторинг об'єктів громадського використання на архітектурну доступність, який містить:

– аудит доступності до об'єктів житлового та громадського призначення;

– акт обстеження споруди та прилеглої середовища;

– методику визначення доступності об'єкту громадського призначення для осіб з інвалідністю, та інших маломобільних груп населення, яка включає проведення аудиту доступності об'єктів громадського призначення, в якій було визначено дев'ять ознак, які впливають на повну та універсальну доступність соціальної інфраструктури для усіх категорій громадян;

– анкету визначення доступності;

– анкету визначення стану доступності об'єктів громадського призначення у місті, населеному пункті¹³.

б) Моніторинг доступності ВНЗ (вищий навчальний заклад) – щодо реальних можливостей запровадження інклюзивного навчання і перспектив його становлення – в аспекті *ресурсного* забезпечення¹⁴:

– Управлінський потенціал: компетентність керівного складу; команда однодумців; вплив управління на ефективність діяльності установи в цілому; цільовий курс на фактичну модернізацію окремих внутрішніх систем у бік інклюзивного навчання; створення моделі інклюзивного навчання.

– Людські: основний (штатний) склад кваліфікованих викладачів; спеціально підготовлених сумісників; основний (шатний) склад супроводжуючого педагогічного персоналу (асистенти викладачів).

– Нематеріальні активи: імідж, репутація та конкурентоспроможність навчального закладу; управлінська та організаційна культура і можливість; мікроклімат, інформаційне середовище, мотивація та час.

– Фінансування: цільове бюджетне; безоплатної допомоги на освіту (фонд соціального захисту України); місцеві бюджети за програмами; системне позабюджетне (благодійність, меценатство); спецфонд навчального закладу.

– Матеріально-технічна база: спеціально обладнані (адаптовані) навчальні кабінети; наявність базових матеріально-технічних цінностей для інклюзивного навчання; наявність спеціальних допоміжних засобів; наявність сучасного обладнання; спроможність його поповнення у системі.

– Навчально-методичне забезпечення: навчальні програми (державні, регіональні авторські); спеціальні (виходячи із цільової категорії дітей з особливими потребами); адаптована література; цільові інформаційно-комп'ютерні науково-методичні розробки; розроблені курси дистанційного навчання.

3) *Адміністративні процедури*¹⁵

а) рішення щодо ліквідації архітектурних бар'єрів у навчального закладу (виконання результатів аудиту доступності до об'єктів громадського призначення навчального закладу¹⁶;

б) рішення щодо ліквідації ресурсних бар'єрів навчального закладу;

в) рішення атестаційної комісії щодо готовності навчального закладу до запровадження інклюзивного навчання та отримання державного замаслення.

З вищенаведеного, ми бачимо, що для забезпечення доступності до інклюзивної освіти необхідно враховувати всі механізми адміністративно-правового регулювання доступності інвалідів до освіти. Ігнорування одного із чинників призводить до неможливості людини з інвалідністю здобути освіту. Ми знаємо, що в радянські часи взагалі не було поняття про універсальну доступність і за роки незалежності та в такий нелегкий для України час нереально все реконструювати та обладнати пандусами і ліфтами. За деякими оцінками, при реконструкції забезпечення повної доступності може коштувати до 20% кошторисної вартості будівництва, а часом і набагато більше або взагалі виконання вимог доступності технічно неможливе. У такому випадку ми можемо говорити не тільки ніж безпосередній доступ до навчальних закладів за допомогою допоміжних або спеціальних засобів. Зрозуміло, що потрібна і ресурсна доступність до навчальних закладів і це залежить від керівника закладу та команди однодумців, тому перед навчальними закладами різних рівнів і типів незалежно від форми власності слід поставити низку завдань та зацікавити бути однодумцями, що надасть значні результати.

Для можливості реалізації доступності освіти інвалідів в Україні необхідно почати із найпростішого, - всі навчальні заклади повинні відновити свою просвітницьку місію, яку вони виконують на протязі багатьох століть, і поставити перед ними завдання очолити роботу щодо створення умов для зміни негативних стереотипів і ставлення до інвалідів в українському суспільстві на основі досягнення соціальної солідарності і соціальної справедливості та сприяти утвердженню загального принципу: «Ми такі, як усі, дивись на мене як на рівного».

Політика держави щодо інвалідів повинна ґрунтуватися на кращому практичному досвіді та з урахуванням наявних тенденцій світових інноваційних підходів інших країн її кращому практичному досвіді освітніх закладів, які першими впроваджували цю модель у своїх навчальних закладах незалежно від форм власності. Для цього потрібно:

– чітке визначення складу спеціалістів та підстав для їх введення до штатних розписів. Найважливішим чинником, що визначає розвиток інклюзивної освіти в Україні, є фінансове забезпечення. Але якщо його немає, решта чинників впровадження інклюзії – марні;

– визначити критерії доступності до інклюзивної освіти та етапи їх впровадження;

– розробити механізми розвитку та фінансування системи інклюзивного навчання, якщо його немає, решта факторів впровадження інклюзії – марні;

– розробити чіткий і прозорий механізм державного замовлення на підготовку дітей-інвалідів за всіма можливими фаховими напрямками та спеціальностями в навчальних закладах незалежно від форми власності за вибором самої дитини чи батьків з урахуванням наявності умов для отримання дітьми інклюзивної освіти;

– фінансувати програми, спрямовані на оплату товарів і послуг, що надаються комплексно інвалідам, у тому числі за принципом «гроші ходять за інвалідом»;

– розробити системи стимулювання вищих навчальних закладів грантами та цільовими програмами фінансування залежно від їх участі у наданні освітніх послуг особам з інвалідністю;

– включити показники навчання інвалідів до системи рейтингових оцінок вищих навчальних закладів;

– установити адміністративну та кримінальну відповідальність за невиконання нормативних актів;

– надання статусу громадянства дистанційній технології навчання разом із денною формою, наявність методичного і програмно-апаратного забезпечення дозволять транслювати освітні ресурси у будь-яку точку України до суб'єктів навчання за місцем проживання. Такий досвід теж є в Україні¹⁷.

Названі проблеми вимагають подальшого дослідження, що, у свою чергу, потребує розробки та впровадження системи адміністративно-правових норм і механізмів адміністративно-правового регулювання доступності до освіти інвалідів, належного контролю за їх виконанням та відповідальності.

¹ Пащенко О. В. Інклюзивна освіта в умовах професійно-технічного навчального закладу: Навчально-методичний посібник / О. В. Пащенко, І. А. Гриценко, Н. З. Софій. – К.: Арт Економі, 2012. – 184 с.

² Доступність до об'єктів житлового та громадського призначення для людей з особливими потребами інвалідністю: методичний посібник. – Вид. IV доп. / ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України»; Я. Грибальський, В. Куцевич, К. Іванова, О. Полозюк, О. Журбенко. – К., 2007. – 138 с.

³ Таланчук І. В. Історичні аспекти адміністративно-правового регулювання освіти інвалідів / І. В. Таланчук // Інформація і право. – 2013. – № 2 (11). – С. 79–87.

⁴ Байда Л. Інвалідність та суспільство: навчально-методичний посібник / Лариса Байда, Ольга Красикова-Еннс, Сергій Буров, Володимир Азін, Ярослав Грибальський, Юлія Найда. – К., 2012. – 216 с.

⁵ Доступність до об'єктів житлового та громадського призначення для людей з інвалідністю: методичний посібник. – Вид. V доп. / ВГСПО «Національна асамблея інвалідів України»; Н. Скрипка, Я. Грибальський, В. Азін. – К., 2012. – С. 9.

⁶ Там само. – С. 116.

⁷ Там само. – С. 10.

⁸ Українсько-канадський проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні»: тренінгові модулі / ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України». – К., 2011. – 124 с.

⁹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень ч. 3 ст. 53 Конституції України від 4 березня 2004 року № 5-рп/2004. / [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-04>

¹⁰ Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України від 19.09.2014 – 2014 р., №37-38, С.2716.

¹¹ Адміністративне право України: у 2-х т.: підручник Т. 1: Загальне адміністративне право. Академічний курс / В. В. Галунько, В. І. Олефір, Ю. В. Гридасов, А. А. Іванищук, С. О. Короєд. – Херсон: ХМД, 2013. – 324 с.

¹² Там само.

¹³ Доступність до об'єктів житлового та громадського призначення для людей з особливими потребами інвалідністю: методичний посібник. – Вид. IV доп. / ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України»; Я. Грибальський, В. Куцевич, К. Іванова, О. Полозюк, О. Журбенко. – К., 2007. – 138 с.

¹⁴ Колесникова О. В. Аналіз ресурсного забезпечення та реальних можливостей загальноосвітнього навчального закладу як необхідна умова впровадження інклюзивного навчання. // Актуальні проблеми молоді в сучасних соціально – економічних умовах: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 2012 р. – Житомир: ПП ДжіВіЕс. – 149 с.

¹⁵ Адміністративне право України: у 2-х т.: підручник Т. 1: Загальне адміністративне право. Академічний курс / В. В. Галунько, В. І. Олефір, Ю. В. Гридасов, А. А. Іванищук, С. О. Короєд. – Херсон: ХМД, 2013. – 324 с.

¹⁶ Доступність до об'єктів житлового та громадського призначення для людей з особливими потребами інвалідністю: методичний посібник. – Вид. IV доп. / ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України»; Я. Грибальський, В. Куцевич, К. Іванова, О. Полозюк, О. Журбенко. – К., 2007. – 138 с.

¹⁷ Таланчук П. М. Сучасний стан і світові тенденції розвитку дистанційної освіти: (інформаційно-аналітичні матеріали) / П. М. Таланчук. – К.: Ун-т «Україна», 2010. – 470 с.

Резюме

Таланчук І. В. Доступність як адміністративний чинник права інвалідів на освіту.

Стаття присвячена дослідженню положень чинного законодавства та аналізу міжнародного досвіду розкриття поняття та сутності забезпечення доступності освіти для інвалідів, розкриття адміністративно-правових чинників, що впливають на реалізацію рівного доступу до якісної освіти людей з інвалідністю та усвідомлення суспільством можливостей отримання освіти у вирішенні їх конституційних прав та проблем. Представлення власних пропозицій із комплексним описом механізму адміністративно-правового регулювання доступності освіти для інвалідів в Україні.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, доступність освіти, інваліди, держава, освіта, чинники, механізми адміністративно-правового регулювання.

Резюме

Таланчук И. В. Доступность как административный фактор права инвалидов на образование.

Статья посвящена исследованию положений действующего законодательства и анализу международного опыта по раскрытию понятия и сущности обеспечения доступности образования для инвалидов, раскрытию административно-правовых факторов, влияющих на реализацию равного доступа к качественному образованию людей с инвалидностью и осознанию обществом возможностей в получении образования и решения их конституционных прав и проблем.

В статье представлены собственные предложения с комплексным описанием механизма административно-правового регулирования доступности образования для инвалидов в Украине.

Ключевые слова: административно-правовое регулирование, доступность образования, инвалиды, государство, образование, факторы, механизмы административно-правового регулирования.

Summary

Talanchuk I. Availability as an administrative law factor of disabled people to education.

The article investigate regulations of the current legislation and the analyse of international experience on the disclosure of the concept and entity of the accessibility of persons with disabilities to education, disclosure of administrative and legal factors affecting to implementation of equal access to quality education for disabled people and community awareness of educational opportunities and solutions to their constitutional rights and problems.

The article submitted of their proposals with comprehensive description of the mechanism of administrative and legal regulation of education access for disabled people in Ukraine.

Key words: administrative and legal regulation, accessibility of education, disabled people, law-governed state, education, factors, mechanisms of administrative and legal regulation.

Отримано 24.06.2014

УДК 347.73

М. С. ЧЕМЕРИС

Максим Сергійович Чемерис, здобувач Київського міжнародного університету

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГАРАНТУВАННЯ І СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ В УКРАЇНІ

В умовах євроінтеграції для України особливо актуальним є питання приведення вимог і процесів гарантування і страхування вкладів фізичних осіб до стандартів ЄС. Сучасні системи гарантування та страхування вкладів здатні впливати на вирішення цілого комплексу соціальних, правових, макроекономічних проблем і має на меті: відновлення довіри населення до банківської системи та держави; стимулювання організованих заощаджень, що розміщуються на банківських рахунках, як необхідного елемента збалансованої економічної та грошово-кредитної політики; використання заощаджень населення в якості довгострокових ресурсів для кредитування економіки; захист прав і законних інтересів громадян-вкладників, підтримка соціальної стабільності в суспільстві; формування у банківській системі здорового конкурентного середовища; підтримка стійкості банківської системи¹.

Взагалі, питання гарантування і страхування вкладів є предметом багатьох наукових і практичних досліджень. Фінансово-правові питання розглядають, такі вчені, як О. П. Орлюк, В. А. Пашнева, Я. О. Берназюк, М. В. Комісарова, І. Г. Маласаєва, О. В. Турбанов, Т. О. Пахаліна, А. Т. А. Мах, О. Р. Ящишак, М. І. Саєнко. Для вітчизняної фінансово-правової науки та практики правозастосування важливим є комплексне висвітлення правового регулювання гарантування та страхування вкладів в Україні та зарубіжних державах. Така потреба зумовлена тим, що наша держава вже не одне десятиліття тримає євроінтеграційний курс, тому дослідження позитивного досвіду і практики зарубіжних держав є вельми актуальним.

Мета даної статті полягає у викладенні найбільш проблемних питань правового регулювання та здійснення гарантування і страхування вкладів фізичних осіб.

Світовий досвід правового регулювання гарантування і страхування вкладів (деPOSITIV) свідчить про те, що окремі країни мають достатньо тривалу історію з цього питання. Розвиток готівкових і безготівкових рахунків, банківських відносин, а також виникнення проблем у діяльності банків, їх банкрутство тощо потребували створення таких інструментів, що хоча б якось забезпечували схоронність заощаджень громадян. Нині таке збереження забезпечується шляхом запровадження системи страхування (гарантування) вкладів. Причому таке гарантування регулюється спеціальним законом чи іншим актом загальнодержавного значення.

Гарантування і страхування вкладів здавна мали соціальне спрямування. Шкода, яка наноситься фінансовими, економічними, політичними, банківськими кризами, свого часу стала передумовою виникнення та подальшого розвитку системи банківського контролю та нагляду. Згодом у межах цієї системи виокремилась інша – система гарантування та захисту вкладів фізичних осіб. Проблема стійкості банків та їх здатності повертати вклади виникла на ранніх етапах становлення ощадної, банківської та страхової справи. На більш пізніх етапах вже йшлося про створення систем гарантування і страхування вкладів на чолі зі спеціальним державним уповноваженим органом.

Запровадження у країнах-членах ЄС систем гарантування і страхування вкладів на початку мало певні проблеми і спричиняло нерівномірність компенсації, створювало нерівноцінні умови конкуренції між національними кредитними організаціями та зарубіжними відділеннями кредитних організацій, головні офіси яких засновані в інших державах-членах. Для держав-членів ЄС особливо важливе значення мають Директиви ЄС, які стосуються фінансових відносин. З-поміж актів ЄС, які стосуються досліджуваного нами питання, особливо уваги заслуговують, зокрема такі Європейського Парламенту та Ради ЄС: про програми захисту банківських вкладів від 30 травня 1994 р. № 94/19/ЄС; про координування законів, постанов та адміністративних